Oxunova D.Q.
Pedagogika fanlari bo’yicha falsafa doktori PhD
Abdumannonova D.Sh.
Farg’ona davlat universiteti 2-bosqich magistranti

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI MENTORLIK FAOLIYATIGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA ETNOPEDAGOGIK RESURSLARDAN FOYDALANISH

Annotatsiya: *ushbu maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarni mentorlik faoliyatiga tayyorlash tizimini takomillashtirishda etnopedagogik resurslardan samarali foydalanish masalalari yoritilgan. Xalqning boy tarbiyaviy merosi, milliy qadriyatlari va ustoz-shogird an’analari asosida o‘qituvchi shaxsining kasbiy hamda ma’naviy kompetensiyalarini rivojlantirish yo‘llari ko‘rsatib o‘tilgan.*

Аннотация: *в статье рассматриваются вопросы совершенствования системы подготовки будущих учителей к менторской деятельности посредством эффективного использования этнопедагогических ресурсов. Отмечаются пути развития профессиональных и нравственных компетенций педагога на основе народных традиций, духовных ценностей и опыта наставничества.*

Abstract: *this article explores the improvement of the system for preparing future teachers for mentoring activities through the effective use of ethnopedagogical resources. It highlights ways to develop professional and moral competencies of teachers based on national values, the rich educational heritage of the people, and the traditions of mentorship.*

Kalit so‘zlar: *mentorlik, etnopedagogika, xalq merosi, milliy qadriyat, ustoz-shogird, kasbiy kompetensiya.*

Ключевые слова: *менторство, этнопедагогика, народное наследие, национальные ценности, компетентность учителя.*

Keywords: *mentoring, ethnopedagogy, national values, heritage, teacher preparation, professional competence.*

Bugungi kunda ta’lim tizimining samaradorligini oshirish, raqobatbardosh, ma’naviy yetuk va ijtimoiy faol shaxsni tarbiyalashda o‘qituvchining kasbiy kompetensiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, bo‘lajak o‘qituvchilarni zamonaviy ta’lim muhitida mentorlik faoliyatiga tayyorlash masalasi dolzarb hisoblanadi. Mentorlik - bu shaxsning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga yo‘naltirilgan tizimli hamkorlik jarayonidir. Ushbu jarayonda o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki yo‘l ko‘rsatuvchi, ilhom manbai va tarbiyachi sifatida ham faoliyat yuritadi. Mentorlik – bu tajribali inson tomonidan kamroq tajribaga ega shaxsga yo‘l-yo‘riq ko‘rsatish, maslahat berish va qo‘llab-quvvatlash jarayonidir. Mentor shogirdning kasbiy, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga yordam beradi. U o‘z bilim va tajribasini boshqalarga o‘rgatadi, ularni o‘z yo‘lini topishga, maqsad sari intilishga undaydi. Mentorlik jarayoni insonlar o‘rtasida o‘zaro ishonch,

samimiyat va hurmat asosida quriladi. Mentorlikning asosiy maqsadi shogirdning o‘sishiga, bilimini kengaytirishiga, mustaqil fikrlash va to‘g‘ri qaror qabul qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga ko‘maklashishdir. U insonning faqat kasbiy emas, balki shaxsiy hayotida ham o‘zgarishlar qilishga turtki beradi. Shogird mentor yordamida o‘z imkoniyatlarini anglaydi, o‘z kuchiga ishonch hosil qiladi. Mentorlik turli yo‘nalishlarda amalga oshiriladi. Kasbiy mentorlik ish joyida yangi xodimni o‘rgatish, tajriba orttirish jarayonida muhim o‘rin tutadi. Akademik mentorlik o‘quvchi yoki talabaga o‘qish va ilmiy izlanishlarda yo‘l-yo‘riq beradi. Shaxsiy rivojlanish mentorliki esa insonning ruhiy, psixologik va ijtimoiy jihatdan yetuk bo‘lishiga yordam beradi. Bugungi kunda onlayn mentorlik ham keng tarqalmoqda, bunda mentor va shogird internet orqali muloqot qiladi.

Etnopedagogika esa xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlari, an’analari va axloqiy qadriyatlariga asoslangan pedagogik merosni o‘rganadi. Shu boisdan, mentorlik faoliyatiga tayyorlashda etnopedagogik resurslardan foydalanish bo‘lajak o‘qituvchilarning milliy g‘ururini, ma’naviy-axloqiy qadriyatlarini shakllantirishda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni mentorlik faoliyatiga tayyorlash tizimi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarni mentorlik faoliyatiga tayyorlash jarayoni bir nechta bosqichlardan iborat:

✓ Nazariy tayyorgarlik bosqichi — bunda mentorlikning mohiyati, tamoyillari, funksiyalari hamda kasbiy etika asoslari o‘rgatiladi.

✓ Amaliy tayyorgarlik bosqichi — talabalar pedagogik amaliyot jarayonida yosh o‘qituvchilarga, kursdoshlariga yoki maktab o‘quvchilariga maslahat berish, kuzatish va tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

✓ Refleksiv bosqich — bu bosqichda o‘z faoliyatini baholash, kuchli va zaif tomonlarni tahlil qilish, mentorlik samaradorligini aniqlash ishlari amalga oshiriladi. Ushbu tizim samarali ishlashi uchun ta’lim muassasalarida o‘qituvchi-mentorlar maktabi, tajriba almashish markazlari, mahorat darslari va ustoz-shogird an’anasiga asoslangan platformalar tashkil etilishi lozim.

Etnopedagogik resurslarning mohiyati va ahamiyati.

Etnopedagogik resurslar — bu xalq og‘zaki ijodi, urf-odatlar, milliy qadriyatlar, buyuk allomalar merosi, xalq o‘yinlari, maqollar, matallar va xalq didaktikasi namunalaridir. Ular orqali yosh avlodda quyidagi sifatlar shakllanadi:

- Milliy o‘zlikni anglash
- Axloqiy va ma’naviy barkamollik
- Hurmat, sabr-toqat, halollik, fidoyilik
- Kattalarga ehtirom, kichiklarga mehr

Bo‘lajak o‘qituvchi mentorlik faoliyatida ana shu qadriyatlarga tayangan holda shogirdlar bilan ishonchli munosabat o‘rnatadi, milliy ruhdagi tarbiyaviy muhitni yaratadi. Masalan, mentorlik suhbatlari jarayonida xalq maqollaridan (“Ustoz – otangday ulug‘”, “Yaxshi so‘z – jon ozig‘i”) foydalanish o‘quvchi ongida chuqur ta’sir uyg‘otadi.

Etnopedagogik resurslardan foydalanishning samarali yo‘llari

Bo‘lajak o‘qituvchilarni mentorlikka tayyorlashda etnopedagogik yondashuv quyidagi yo‘llar orqali amalga oshiriladi:

- ✓ Ta’lim jarayonida milliy qadriyatlarga asoslangan mashg‘ulotlar tashkil etish.
- ✓ Ma’naviyat darslarida xalq og‘zaki ijodi namunalarini tahlil qilish.
- ✓ Tarixiy shaxslarning ustoz-shogird an’analariga oid tajribasini o‘rganish.

Mentorlik treninglarida etnopedagogik topshiriqlardan foydalanish.

– “Ustozlar merosi” mavzusida mini-loyihalar tayyorlash.

– Mahalliy madaniyat namunalaridan ilhomlanib, tarbiyaviy suhbatlar o‘tkazish.

Mahalliy muhitda amaliy faoliyatni yo‘lga qo‘yish.

– Bo‘lajak o‘qituvchilarni maktablarda, mahallalarda yoshlar bilan ishlash jarayoniga jalb etish.

– “Ustoz-shogird” tanlovlari va mahorat maktablari tashkil etish.

Bunday yondashuv natijasida mentor shaxsida xalq pedagogikasiga xos mehr-oqibat, mas’uliyat, milliy g‘urur va vatanparvarlik tuyg‘ulari chuqur ildiz otadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak o‘qituvchilarni mentorlik faoliyatiga tayyorlash tizimini takomillashtirishda etnopedagogik resurslardan foydalanish o‘qituvchi shaxsining ma’naviy-axloqiy, kasbiy va kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Milliy an’analar, xalq donishmandligi va ustoz-shogirdlik qadriyatlari zamonaviy ta’lim jarayoniga uyg‘un tarzda kiritilsa, bu nafaqat o‘qituvchi sifatini, balki ta’lim-tarbiya tizimining umumiy samaradorligini ham oshiradi.

Mentorlik faoliyatining etnopedagogik asoslarda rivojlanishi kelajak avlodni milliy ruhda tarbiyalash, ularni o‘z ildizlariga sodiq, ijtimoiy faol va ma’naviy barkamol shaxs sifatida voyaga yetkazishda beqiyos ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI :

1.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 11-maydagi “Ustoz-shogird an’anasini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PQ–259-son qarori.

2.Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.

3. Hasanboyeva O. Etnopedagogika asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.

4. Musurmonova O. Mentorlik va pedagogik innovatsiyalar. – Toshkent: TDPU, 2020.

5. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent: O‘qituvchi, 1992.

.